

Bakalářská práce

Jméno a příjmení (student): **Dana VODÁKOVÁ**

Vedoucí práce: **Stefan SCHOLZ**

Posudek vedoucího práce:

Bakalářská práce s názvem *Počátky církevní organizace v Jihlavě a v jejím bezprostředním okolí ve středověku* si zvolila lokalitu, již už od 19. století věnuje medievistické bádání poměrně velkou pozornost. Avšak protože právě v oblasti církevní organizace Jihlavy a jejího regionu se musíme dodnes uspokojovat buď s vesměs nepodloženými a hlavně nekriticky tradovanými závěry, nebo s pouhými pracovními, značně spekulativními hypotézami, je nutno hned na začátku upozornit, že se Dana Vodáková pustila do dosti komplikované, a pro bakalářskou práci i vědecky náročné tematiky.

Hned v úvodu si stanovila správným způsobem okruh vědeckých otázek celé práce: vznik a prvotní vývoj osady při kostelu sv. Jana Křtitele na tzv. Jánském vrchu na severu od historického města Jihlavy s hlavním zaměřením pak na její duchovní správu. Dokonalým přehledem stavu historiografického, archeologického a uměleckohistorického bádání, kde zhodnotila některé problematrické práce s nutným kritickým odstupem, si pak vytvořila velmi dobrou výchozí pozici pro samotné řešení okruhu vědeckých otázek.

V následujících šesti kapitolách, jež nepochybně představují jádro této historiograficky zaměřené práce, se věnuje řešení několika otázek vyplývajících ze zvoleného tématu. Začíná logicky s problémy, které jsou pro vznik farní organizace v jihlavském mikroregionu ve smyslu výchozích i rámcových podmínek naprosto směrodatné. Zejména počátky osídlení resp. časové vrstvy kolonizace na Českomoravské vrchovině, dále pak proměna majetkoprávní struktury kolonizované půdy na Jihlavsku během 1. pol. 13. století a konečně vznik institucionalizovaného města Jihlavy v rámci hornické kolonizace. Všude tam už vidíme, že se Dana Vodáková nebojí přistoupit velmi kriticky a podezíravě k celé řadě slepě tradovaných předpokladů a teorií, jimž se postaví podrobnou analýzou všech přístupných písemných dokladů, v tomto případě hlavně listin, na základě pečlivé kritiky pramenů, jak vnější, tak vnitřní. Projevuje se to zejména opatrnou prací s četnými falzy k nejstarším dějinám Jihlavského mikroregionu, kde rozlišuje bezcenné podvrhy z ruky editora prvních svazků moravského diplomatáře z 19. století (viz str. 16), od listin, které byly zfalšovány ještě ve vrcholném středověku místními činiteli v rámci majetkoprávních sporů, které i přes svoji neautentičnost obsahují, jak autorka správně poznala, pravdivé a navíc klíčové informace třeba o průběhu kolonizace na Českomoravské vrchovině na začátku 13. století (např. potvrzovací listina biskupa Roberta z r. 1233 s nejstarším vymezením původné jihlavské farnosti – viz zejména str. 19f).

Na stejné, pro bakalářskou práci velmi vysoké vědecké úrovni se pohybuje výklad historiografických dokladů i v následujících třech kapitolách zabývajících se již s vlastním tématem – vznikem a prvotním vývojem jihlavské farnosti, přičemž se nevyhýbá ani velmi složitému problému translokace jejího centra od (mateřského) kostela sv. Jana Křtitele na tzv. Starém městě k nově vybudovanému chrámu ve vznikajícím městě Jihlava. I tam se snaží autorka metodicky správným způsobem získat ze všech přístupných pramenů pomocí velmi podrobné a pečlivé analýzy co největší množství historických fakt (za povšimnutí stojí zejména obsáhlé vyhodnocení listin z r. 1233 a 1234 s ohledem na postup kolonizace v jihlavském mikroregionu i se správným postavením *terminus ante quem* pro vznik jihlavské farnosti – viz str. 17-20 a 26ff). Touto cestou se podařilo Daně Vodákové průkazným způsobem verifikovat resp. falsifikovat celou řadu dosud přijatých hypotéz a teorií, např. k nejstaršímu osídlení Českomoravské vrchoviny (viz str. 11ff), s jedinou výjimkou trochu

nekritické recepce dvou předpokladů dosavadního bádání ohledně postupu vnitřní kolonizace na Jihlavsku v 1. pol. 13. století, a to identifikace prvních beneficiářů v řadách (nižší) šlechty Znojemskeho údělného knížectví (str. 13), a lokalizace nejstarších místních jmén filiálních vsí jihlavské farnosti (str. 30ff) – na omluvu Dany Vodákové je tu ale třeba říci, že písemnosti nutné k řešení tak komplikovaných úkolů, t.j. klíčové tzv. memoriální prameny nejstarších českých klášterů (*libri memoriales*, *libri confraternitatum*, *necrologia*, apod.) a četné fondy k pozemkovému vlastnictví resp. katastrální povahy zůstávají pro nezáměr většiny českého bádání buď nezpřístupněné, nebo vydané jen v starých edicích nevyhovujících moderní kritice pramenů. Navíc pro nedostačující recepci progresivnějších proudů zahraničního bádání (K. SCHMID, G. ALTHOFF, L. RIPARD, atd.) není ani profesionální domácí medievistika a toponomastika vesměs s to, metodicky správním způsobem a v plné interdisciplinární šíři vyhodnotit tyto prameny (třeba pomocí tzv. paralelních rejstříků, apod.).

Nicméně největší přínos této bakalářské práce leží pro současné regionální bádání ve fázi interpretace a syntéze. Na základě množství průkazných historických faktů dochází autorka jednak se zohledněním posledních, směrodatných děl J. ŽEMLIČKA a J. KLÁPŠTĚHO k raně a vrcholně středověkým dějinám českých zemí, a jednak se zapojením všech vypublikovaných historiograficko-archeologických studií a výzkumů poslední doby (Z. MĚŘÍNSKÝ-E. ZUMPFE, kolektiv P. HRUBÝ, J. ZIMOLA, P. HEJHAL, D. MERTA, P. HOLUB, P. KOVÁČIK, atd.) k většinou novým poznatkům podloženým i celou řadou dobře zvolených analogií: tak zejména ohledně vytváření farní organizace v jihlavském mikroregionu v souvislosti s několika vlnami kolonizace a konečně se vznikem města Jihlavy během 2. pol. 12. a 1. pol. 13. stol. (viz str. 17f, 19f, 23ff a 30ff), pak v poslední kapitole i o původní podobě a funkci románského kostela sv. Jana Křtitele v předlokační osadě *Iglavia antiqua*, a dokonce i o velice vleklém translokačním procesu centra farnosti k novému městskému chrámu sv. Jakuba, kde jednoznačně prokázala funkci svatojánské svatyně jako starší *capella*, jejímuž kléru se, zřejmě z titulu původního mateřského kostela, podařilo zachovat si část farních funkcí až do pozdního středověku (viz str. 36ff). Zde je třeba zdůraznit, že se jedná o dosud málo probádaný problém výzkumu vzniku nejstarších měst v českých zemích a jejich vztahu k předlokačnímu osídlení, k jehož řešení disponujeme zatím jen velmi omezenou řadou opravdu podložených příkladů transformačního procesu farní správy, kterou Dana Vodáková nepochybně svojí prací obohatila, a z tohoto důvodu by rozhodně stálo za to, výše zmíněné nové přínosy a poznatky publikovat ve vědecké literatuře.

S ohlednutím nedávných rekonstrukcí, které zajisté zakrývaly bez zveřejněné dokumentace celou řadu dokladů, splňuje uměleckohistorický popis současného kostel sv. Jana Křtitele a výstížení jeho stavebního vývoje od nejstarší románské fáze k dnešku dle mého názoru v podstatě vše, co má bakalářská práce v oboru dějin křesťanského umění obsahovat, přičemž nechybí ani obsáhlá fotodokumentace dostupných architektonických detailů vlastní rukou a pokus o vývojový plán půdorysu kostela. Ocenit se musí i snaha autorky, shrnout a vyhodnotit v předposlední kapitole všechny dostupné archeologicko-stavebně historické prameny ke kostelu sv. Jana Křtitele ve Staré Jihlavě i přes smutný fakt, že byly různé „sondáže“ v rámci stavebních prací a rekonstrukcí v minulém století zdokumentovány jen velice amatérsky a pokud vůbec byly publikovány, tak pouze velice zlomkovitě. Navíc se Daně Vodákové v závěrečném vyhodnocení podařilo velice dobře zformulovat další vědecké otázky a badatelské úkoly pro budoucí interdisciplinární výzkum této nesmírně důležité lokality pro pochopení historického fenoménu vzniku institucionalizovaných měst v českých zemích z hlediska proměny církevní správy.

V Starých Hamrech, dne 8. srpna 2006

podpis vedoucího bakalářské práce